

אירועים ופושגים כלכליים בתולדות הפדינה

גד ליאון
ראש מערכת "ידעות"
אחרונת" ביהושלים
וכתב כלכלי ראשי של
העיתון

מיליון). התוקף: רטרואקטיבי, מקום המדינה (15 במאי) ועד לסוף שנת 1948. כבר אז התנגדו שלושה מחברי הממשלה לתקציב, אחד נמנע, אבל 28 שרים תמכו בתקציב הקצר ביותר בתולדות המדינה. אגב, שם הרחוב שבו שוכן כיום משרד האוצר בקרית הממשלה בירושלים הוא אליעזר קפלן.

תלושי מזון

הקצבות המזון לתושבי ישראל החלו עם קום המדינה. תלושי המזון הפכו למוצר מבוקש ביותר. ב-12 בינואר 1949 הוחלט לחלק תלושים לכל ראשי משקי הבית במדינה, שבאמצעותם יוכלו לקנות מנות מזון בסיסיות. למשל, תלוש מספר 13 בפנקס המזון המשפחתי מעניק מנת עוף קפוא ומנת דג פילה תמורת 70 מיל.

שביתת פועלים ראשונה

ב-15 בינואר 1949 פרצה השביתה הראשונה במדינת ישראל: מאות מפועלי בתי-החרושת לשוקולד, עלית וליבר, השביתו את ייצור הממתק הטעים, בשל תביעתם לשיפור שכרם. אגב, טבלת שוקולד מיובא עלתה אז פי חמישה ממנת עוף...

משטר צנע

מצבה הכלכלי של מדינת ישראל החדשה הלך והידרדר. הגירעון היה בלתי נמנע. רוב האזרחים היו הרחק מתחת לקו העוני, אילו כבר אז הומצא קו כזה. לפיכך, ב-27 באפריל

* המטבע הישראלי הראשון (25 מיל) שהוטבע בקריה בתל-אביב

כל מי שמבין מעט בכלכלה, גם מי שאיננו כלכלן, יודע: מה שקרה למדינת ישראל בתחום הכלכלי ב-57 שנות קיומה ניתן לתופסו רק בגדר נס.

ממדינה שלא היה ביכולתה לכלכל ולהאכיל את תושביה ונאלצה להקציב מנות מזון בסיסיות לאזרחיה – הפכה ישראל לאחת המדינות המובילות בעולם בתחום ההיי-טק, למעצמת סטארט-אפ ולמדינה שבשנה ה-57 לקיומה צועדת בראש מדינות המערב בשיעור הצמיחה.

משנותיה הראשונות של ישראל רק איש עסקים מטורף או ציוני בכל רמ"ח אבריו השקיע במדינה הנלחמת על חייה, שמאות אלפים מאזרחיה התגוררו באוהלים, ואך בקושי ידעו כמה מילים בשפת הארץ.

ברבעונים הראשונים של שנת 2005 צועדת ישראל בראש המדינות המפותחות בהשקעות הזרים שבוצעו בה. חברות ובנקים נרכשו על-ידי משקיעים מארה"ב וממדינות אירופה, משלחות כלכליות הגיעו מסין ומיפן, ולהרצאותיהם בחו"ל של שר אוצר או נגיד בנק ישראלי נרשמו משקיעים וכלכלנים חודשים מראש.

בסקירה הבאה אפשר יהיה, תוך מעקב אחר המאורעות הכלכליים המרכזיים בתולדות מדינת ישראל, לעמוד על

הנס הכלכלי הזה שמלווה את מדינת ישראל מעת הקמתה ועד לעצם הימים האלה ממש. ניסינו ללקט כאן את כל צרותיה והצלחותיה הכלכליות של מדינת ישראל בסדר כרונולוגי. פישטנו מושגים כלכליים מסובכים, ולא חסכנו גם באזכור כמה וכמה אירועים שלא היו אלא סיפורים כלכליים דרמטיים, לעתים אפילו משעשעים מעט, בתולדות מדינת ישראל. והכול מתחיל ונגמר – בכסף.

הלירה הישראלית

ב-17 באוגוסט 1948 הונפק בישראל המטבע של המדינה החדשה – הלירה. הממשלה קבעה, כי בתוך ארבעה שבועות מותר יהיה לאזרחים ולכל מי שמחזיק בלירה פלסטינית להמירה בלירה ישראלית אחת. החל ב-15 בספטמבר תיהפך הלירה הפלסטינית למט"ח (מטבע חוץ). ומה היו סוגי השטרות החדשים של הכסף הישראלי הראשון? שטר של 500 מיל (האגורה של פעם), לירה ישראלית אחת, חמש לירות, עשר לירות ו-50 לירות.

תקציב ראשון

לא חלפו אלא שישה שבועות, וב-1 באוקטובר 1948 הודיע שר האוצר הראשון, אליעזר קפלן, על תקציבה החצי-שנתי הראשון של מדינת ישראל העצמאית: 7,800,000 לירות (כן, פחות משמונה

1949 הכריזה ממשלת ישראל על מה שכונה משטר צנע. השר דב יוסף, לימים שר הקיצוב, כפי שכינהו רבים בעם, הודיע על הקצבה קפדנית מאוד של מוצרים בסיסיים לאזרחי המדינה, איסור כמעט מוחלט על יבוא מוצרים לארץ, בשל החוסר במטבע-חוץ, ומלחמה במה שכונה כבר אז השוק השחור. תמורת שש לירות לחודש, קיבלה

* מנחם בגין (במרכז) בהפגנה נגד הסכם השילומים

חיסכון בדלק

ב-22 במאי 1952 נאסר, בשל חוסר בדלק, לנסוע בכל רכב יומיים בשבוע. גם האוטובוסים הפחיתו בנסיעותיהם וחנו לצד הדרך שלוש שעות בכל יום.

מלווה חובה

ב-9 ביוני 1952 הודיע שר האוצר אליעזר קפלן על מבצע סודי, שמשמעותו מלווה חובה חדש: ב-12 בצהריים החל מבצע להחלפת הכסף בבנקים. 10% מכל סכום שהוחלף הועברו מיד למשרד האוצר. עבור כל לירה ישנה שהביא ישראלי לבנק – הוא קיבל לירה חדשה, שערכה היה רק 900 פרוטות. מלווה החובה היה לשמונה שנים, עם 4% ריבית שנתית. בסך הכול גויסו 25 מיליון לירות מהציבור. שוטרים חמושים ליוו את משאיות הכסף, שנאסף בבנקים ושהובל אליהם. אליעזר קפלן נפטר חודש לאחר החלפת הכסף.

חברת החשמל

ב-11 בינואר 1954 קיבלה הכנסת את חוק חברת החשמל, והחברה, שהייתה בבעלות פרטית, עברה לשליטת המדינה. עשרות שנים אחר-כך ניסתה הממשלה לבצע את המהלך ההפוך, הפרטת החברה, אך עד לכתובת שורות אלה העניין לא צלח בידה. העברת החברה

בשעתו מידיים פרטיות לידי הממשלה לוותה בשביתה של 4,000 עובדיה ובשיבוש אספקת החשמל בכל רחבי הארץ.

ביטוח לאומי

ב-4 בפברואר 1954 הוקם המוסד לביטוח לאומי. שרת

העבודה גולדה מאיר היא שהחליטה על הקמתו. המעסיקים ישלמו 1.5% והעובדים 1% ממשכורתם. הכוונה הראשונית היא

כל משפחה הקצבה של מנות לחם, ביצים, קמח, סוכר, גבינה, תפוחי-אדמה, אורז ואפילו מעט בשר. בדיוק ביום העצמאות הראשון נכנסה התכנית לתוקף.

אבטלה

באוגוסט 1949 כבר היו בישראל 10,000 מובטלים ו-24,000 דורשי עבודה. עוד ועוד עולים חדשים הגיעו לישראל, ומיד עם הגעתם חיפשו עבודה, וכך הלך וגדל מספר המובטלים כמעט מיום ליום. את החשש מממדי אבטלה קשים מנשוא העלתה שרת העבודה גולדה מאיר בכנסת, ב-4 באוגוסט 1949.

מס הכנסה לאזרחי הפדינה

בשורה לא משמחת לאזרחי ישראל: ב-8 בספטמבר 1949 קבעה ועדת הכספים של כנסת ישראל, כי כל אזרח ישראלי יחויב מעתה לשלם מס הכנסה. הוטלה חובת דיווח כללית לרשויות המס על כל הכנסה שהיא, מעבודה או מהון (חובה שלא קוימה מאוחר יותר, ושבימים אלה מבקשים שוב ליישמה), כדי שניתן יהיה להפעיל בישראל מס הכנסה שלילי וגם למנוע קצבאות ממשקי בית שבהם ההכנסה המשותפת לבעל ולאישה גבוהה במיוחד. אגב, בהזדמנות זו אישרה הכנסת שני מסים שבוטלו כעבור שנים, מס עיזבון ומס קליטה.

עבודות יזומות

אחד הביטויים, שאינם אהובים על אזרחי ישראל, היה ונותר עד היום – עבודות יזומות. מדובר בעבודה שהממשלה יוזמת כדי לספק לאזרחיה עבודה. המצאה זו מיוחסת לממשלה שדווקא ביום העצמאות של ארה"ב, ב-4 ביולי 1950, הורתה לחייב כל מובטל וכל עולה חדש לצאת לעבודה, בתנאי שלא מלאו לו עדיין 40 שנה. הכוונה הייתה לעבודות קשות,

בעיקר סלילת כבישים, קווי רכבת, קווי מים וביוב ונטיעת עצים. האיום, שהצליח להביא אלפי עולים לעבודות היוזמות החדשות, היה ברור: מי שלא יתייצב לעבודה יזומה – לא יזכה בפנקס הקצבות המזון.

הסכם השילומים

ב-9 בינואר 1952 אישרה כנסת ישראל את הסכם

השילומים עם ממשלת מערב גרמניה ברוב מסריע (60-50 והשאר נמנעים), כאשר המתנגדים הם בעיקר חברי חרות ומק"י. עיקרו של ההסכם, שגרם למחלוקת קשה מאוד בישראל ולהפגנות זעם: גרמניה תעביר לישראל פיצויים, שהסתכמו כעבור שנים במיליארדי דולרים, כפיצוי על השמדת יהדות אירופה. הפיצוי יינתן הן למדינת ישראל, לצורך בנייתה, והן למשפחות הנספים ונגעי השואה.

ב-6 בינואר צעד בראש הפגנה אלימה וסוערת פוליטיקאי מראשי האופוזיציה, מנחם בגין.

כוחות משטרה גדולים מנעו את פריצת המפגינים לתוך משכן הכנסת. ב-10 בספטמבר באותה שנה נחתם הסכם השילומים בלוקסמבורג.

מס יהב מגן

ב-16 במאי 1956 אישרה הכנסת מס חדש בשם יהב מגן, שנועד לגייס מהציבור 50 מיליון לירות כדי לרכוש נשק ולבנות מקלטים. היטלים נקבעו לא רק על המשכורות אלא גם על רכישת מכשירי רדיו, מכוניות, משקאות, כרטיסי קולנוע, ואפילו על חשבונות החשמל והטלפון.

הגבלת שימוש בדלק ובחשמל

ב-12 בדצמבר 1956, בעקבות מבצע סיני, הטילה הממשלה הגבלה חמורה על השימוש בדלק ובחשמל בשל המשבר במזרח התיכון. המכוניות הושבתו במשך יום בשבוע, ונאסר על הנהגים לצאת מאזור מגוריהם, אלא רק במקרים מיוחדים. התאורה בבתיים הוגבלה לגורת 60 ואט לחדר. שוב הופץ על-ידי הבנקים מלווה ביטחון מיוחד, לגיוס 50 מיליון לירות מהציבור.

חיוג בין-עירוני

החיוג הבין-עירוני הופעל ב-7 באוגוסט 1957 בישראל, אך זאת בינתיים רק מ-3:00 אחר-הצהריים עד 8:00 בבוקר למחרת. לירושלים יש לחיג 02, לחיפה 04 ולתל-אביב 03.

חוק הגנת השכר

ב-8 במרץ 1958 נחקק בכנסת חוק הגנת השכר, האוסר להלין שכר של עובדים ומעניש מעבידים שלא ישלמו במועד את שכר עובדיהם.

סוסיתא

ב-3 בפברואר 1959 הציג התעשיין יצחק שובינסקי את מפעל אוטוקארס להרכבת מכוניות. כאן הורכבו מכוניות הסוסיתא הראשונות, בעלות מנוע של 12 כוח סוס. גוף המכוניות היה עשוי פיברגלס, והבדיחה הנפוצה ביותר באותם ימים הייתה שהמכונית, שהפכה לנפוצה בארץ, משמשת גם כ... מזון לגמלים.

לייסד מנגנון לתשלומי פנסיה, תשלומים ליולדות, לאמהות ולנפגעי תאונות עבודה.

משלמי מס הכנסה

ב-5 במרץ 1954 הודיעה נציבות מס הכנסה, כי מעתה יפורסמו רבים שמות כל משלמי מס הכנסה במדינה והסכומים ששילמו.

בצורת

שנת 1955 הוכרזה כשנת בצורת. כל יבולי החיטה בארץ ירדו לטמיון בשל עצירת הגשמים, שנמשכה כמעט בכל חודשי החורף.

פטור מהצגת אישור מס הכנסה

ב-30 ביוני 1955 החליטה הממשלה לפטור את אזרחי ישראל היוצאים לחול להביא עמם אישור ממש הכנסה, כי אינם חייבים כספים, כדי שיוכלו לצאת לדרכם.

מוביל המים ירקון-נגב

ב-19 ביולי 1955 נחנך מוביל המים ירקון-נגב, שהקדים את המוביל הארצי, וכך הוזרמו מי הירקון לאורך יותר מ-100 ק"מ דרומה, לנגב הצחיח.

נפט בקידוח חלץ

ב-23 בספטמבר 1955 התגלה בישראל לראשונה נפט בכמויות מסחריות בקידוח חלץ 1 בשדה שבצפון הנגב. המדינה רעשה ושמחה מהתגלית, ועד מהרה נוצרו פקקי תנועה באזור חלץ, שכן אלפי ישראלים באו לראות במו עיניהם את הנס שאירע, ואף הצטלמו למזכרת כשהם שוכבים או יושבים על החול השחור מהנפט שפרץ.

* אחד העובדים בשדה הנפט "חלץ" שבנעלות חנרת לפיחית

מסילת הרכבת

ב-29 במרץ 1955 נחנך קו מסילת הרכבת מצפון וממרכז הארץ לבאר-שבע. 1,500 נוסעים הגיעו ברכבות חגיגיות מירושלים, מחיפה ומתל-אביב לבירת הנגב.

בתי קזינו

ב-1 במרץ 1959 קבעה ועדה ממשלתית, שאין להקים בתי קזינו בישראל, בניגוד לעמדת קברניטי ענף התיירות, שטענו כי הקמת קזינו תעודד תיירים לבוא לארץ. מאז פעלו עוד ועוד ועדות והתקיימו דיונים על הקמת בתי קזינו בארץ, ועד לרגע כתיבת הדברים האלה – בתי קזינו קמו בישראל רק על הנייר.

כל-בו

חנות הכל-בו הגדולה הראשונה נפתחה בארץ במרס 1959. בחנות בכיכר דיזנגוף בתל-אביב היו חמש קומות, והיא הפכה ללהיט לחובבי הקניות.

100 אגרות

ב-15 באוקטובר 1959 הוכנסו לשימוש בישראל שטות הכסף החדשים, ששמו קץ לחלוקת הלירה הישראלית ל-1,000 פרוטות. מעתה יש בלירה 100 אגרות.

פס הנסה באילת

ב-25 בינואר 1960 בוטל פטור ממס הנסה שהונהג באילת. 25 שנים מאוחר יותר הוכרזה אילת כאזור סחר חופשי הפטור לחלוטין מתשלום מע"מ.

זיוף כסף

ב-5 ביולי 1960 נתגלה בארץ זיוף גדול ראשון של כסף ישראלי. השטר בן 10 הלירות זויף זמן קצר לאחר שהוכנס למחזור, והוגדר כזיוף באיסת מעולה.

פיחות הלירה

ב-9 בפברואר 1962 הודיע שר האוצר לוי אשכול בשידור חי מיוחד לאומה ברדיו, על הפיחות הגדול בתולדות המדינה: פיחות של 66.6% בלירה לעומת הדולר.

בכך עלה מחיר הדולר מ-1.80 ליי ל-3.00 ליי. הפיחות הגדול גרם לביקורת קשה נגד הממשלה. הנפגעים העיקריים היו בעלי המשכנתאות, שחובם גדל בתוך דקה ב-66.6%. הפיחות היווה הקדמה לתקופת מיתון ארוכה, שהסתיימה רק לאחר מלחמת ששת הימים.

טלפונים ציבוריים

ב-17 באפריל 1962 הוצבו בישראל שלושת הטלפונים הציבוריים הראשונים, שהופעלו באמצעות מטבעות ואחר-כך באסימונים.

יריד הפזרח בגני התערוכה

ב-5 ביוני 1962 נפתח בגני התערוכה בתל-אביב יריד המזרח, היריד הענק הראשון בישראל, שם השתתפו 33 מדינות. ביריד, שסמלו המסחרי היה גמל מעופף, הועלו תצוגות תעשייתיות ומסחריות של 800 חברות. בפתחה נכחו 7,000 מוזמנים, בהם נשיא המדינה, יצחק בן צבי, וראש עיריית תל-אביב, מרדכי נמיר.

מלון הילטון

בשנת 1962 הוחל בניית מלון הילטון היוקרתי בתל-אביב.

השוק האירופי

ב-26 בנובמבר 1962 התקיימה פגישה ראשונה בין שר אוצר ישראלי, לוי אשכול, לנציגי מדינות השוק האירופי. ישראל ביקשה הסכמי מכס מיוחדים, אך אירופה סירבה בשל איומי מדינות ערב, שהטילו חרם כלכלי כבד על כל מי שמקיים מגע עם ישראל. למרות זאת קיבלה ישראל, בעקבות הפגישה בבריסל, הקלת מסוימות בסחר עם אירופה.

סלון פכניות

ב-11 באפריל 1963 נפתח בתל-אביב סלון מכונות, שם הוצגו יותר מ-70 דגמים של כלי רכב מנועיים, כולל אופנועים וקטנועים.

יריד הספרים הבינלאומי

ב-21 באפריל 1963 נפתח יריד הספרים הבינלאומי הראשון בנייני האומה בירושלים, בהשתתפותם של יותר מ-1,000 מו"לים מ-52 מדינות.

המוביל הארצי

עבודות חפירה וכרייה, שנמשכו שנים, הסתיימו בחנוכת המוביל הארצי, שיעביר מים מצפון הארץ לדרומה. חנוכת המוביל הארצי התקיימה ב-10 ביוני 1964, בנוכחות הנשיא זלמן שזר ושר החקלאות משה דיין.

הקמת המוביל עוררה זעם בכל ארצות ערב, ופעולת החבלה הראשונה של ארגון הפתח בישראל ב-3 בינואר 1965 הייתה בניסיון לחבל בחובלת המים במוביל הארצי.

מס הבורסה

מס הבורסה הראשון, שבוטל כעבור מספר שנים, הופעל על-ידי שר האוצר האגדי, פנחס ספיר, ב-7 ביוני 1964. הטלת מס על רווחי הון בבורסה חודשה רק לאחר שנים רבות, ב-2003.

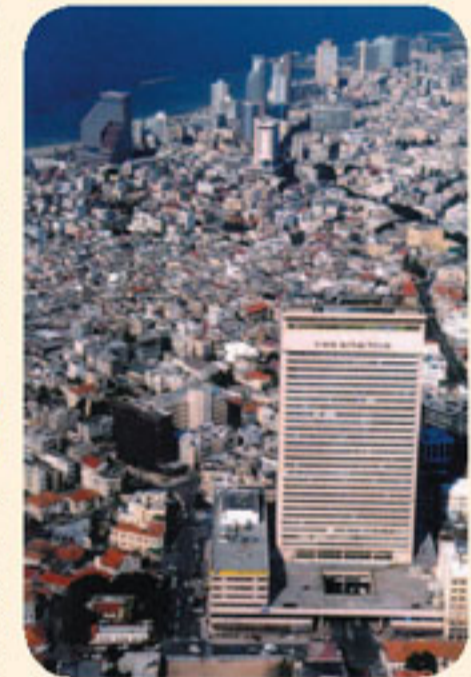

* מבט כללי על אולם הבורסה לניירות ערך בתל-אביב

מגדל שלום

ב-21 ביטאר 1965 נחנך בתל-אביב מגדל שלום, הגבוה ביותר בארץ, על 36 קומותיו. את הבניין בנו

האחים מאיר, ובקומותיו הראשונות נפתחו תנויות גדולות, בהן כל-בו שלום, שהשתרע על פני 2,500 מ"ר. בבניין נפתחו לא פחות מ-2,000 משרדים, ובכך הפך מגדל שלום לבניין המשרדים הגדול ביותר בארץ.

השביתה בנמל אשדוד

בפברואר 1966 התבלט בשביתת ענק בנמל אשדוד מנהיג השובתים, יהושע פרץ. השביתה הארוכה גרמה למשק הפסד של עשרות מיליוני לירות, אך העובדים זכו בה להישגים.

מיתון

1966 נחשבת לשנת המיתון הקשה ביותר שהייתה בישראל. כבר אז נקט שר האוצר פנחס ספיר בנוסח, אותו אימצו שרי אוצר שניהנו שנים רבות אחריו, כמו סילבן שלום ובנימין נתניהו: הפעלת תכנית כלכלית מכאיבה, שתוביל בסופו של דבר את המשק לשגשוג ולצמיחה.

שחיתות בבנקים

ביטאר 1967 נחשפה פרשת שחיתות ראשונה הקשורה בשני בנקים בישראל – בנק אלרן ובנק פויכטוונגר. בנק ישראל נטל את ניהול שני הבנקים ובכירים בהם נעצרו על-ידי המשטרה. בשנים הבאות יקרסו מספר בנקים בישראל עקב שחיתויות והונאות ענק.

מענק אבטלה

באפריל 1967 שולם לראשונה מענק אבטלה ל-10,000 מובטלים בישראל, מ-105 לירות לרווק ועד 234 לירות למי שמפרנס לפחות שבעה בני משפחה.

היטל ביטחון

יומיים לפני מלחמת ששת הימים, ב-4 ביוני 1967, החליטה הממשלה על היטל ביטחון בשיעור 10% ממס ההכנסה. ההיטל ייגבה במשך עשרה חודשים. כל שכיר חויב לרכוש אגרות מלווה ביטחון בסכום השווה ל-50% ממשכורתו. הסכום ינוכה בארבעה

תשלומים מהמשכורת. ועוד: במחסי החירום נאגרו חומרי גלם ומזון לחצי שנה, כפי שהודיע ערב המלחמה שר האוצר פנחס ספיר.

רידינג ד'י

ב-8 באוגוסט 1967 אישרה הכנסת את הקמת רידינג ד', תחנת הכוח הגדולה בצפון תל-אביב. גובהה: 150 מטר, קוטרה: 18 מטר.

פטור ממכס

בניסיון לעודד ישראלים "יורדים" לחזור לארץ ולעודד עולים נוספים להגיע לישראל, פטרה הממשלה ב-31 במרס 1968 כליל את העולים ואת התושבים החוזרים ממים וממכסים על כל הציוד שיביאו עמם לארץ.

מטוס הערבה

ב-28 בנובמבר 1969 ביצע מטוס ערבה, מטוס ראשון מתוצרת ישראל, טיסת ניסוי מוצלחת.

ביטול ההקלות ליורדים

ב-1 בטבמבר 1970 החליטה הממשלה לבטל את ההקלות יוצאות הדופן שניתנו ליורדים המבקשים לחזור לארץ, מאחר שרק 7,000 ישראלים חזרו לארץ לאחר מלחמת ששת הימים, לעומת צפי ליותר ממאה אלף ישראלים.

הפנתרים השחורים

במרס 1971 התקיימו ההפגנות הראשונות של הפנתרים השחורים על רקע טענותיהם לקיפוח מתמשך, בעיקר בתחום הכלכלי ובחינוך. הפגנותיהם התרכזו בכיכר ציון וברחוב בן-יהודה במרכז ירושלים ובשכונת התקווה. באחת מפעולות המחאה נגנבו בשעת בוקר מוקדמת בקבוקי חלב וכיכרות לחם מחנויות מכולת בירושלים, שחולקו לעניי העיר.

לא מעטים נסעו גם בימים שבהם נאסר עליהם לנוע בדרכים.

נמל בן-גוריון

ב-15 בינואר 1974 נקרא נמל התעופה בלוד – נמל בן-גוריון, על שמו של דוד בן-גוריון שנפטר ב-1 בדצמבר 1973.

פתיחת תעלת סואץ

ב-5 ביוני 1974 נפתחה מחדש תעלת סואץ לשיט, שמונה שנים לאחר שהמצרים מנעו מה מעבר, מאז פרוץ מלחמת ששת הימים. לראשונה אישרו המצרים העברת סחורות המיועדות לישראל. הייתה זו נקודת מפנה חשובה לכל העוסקים ביצוא וביבוא בישראל.

נתיבי איילון

במאי 1971 אישר הבנק העולמי הלוואה של 15 מיליון דולר לסלילת כביש עורקי ראשון בתל-אביב, שייקרא נתיבי איילון.

פיחת הלירה

ב-20 באוגוסט 1971 שוב פוחתה הלירה הישראלית. מעתה ישלמו הישראלים 4.20 לירות במקום 3.50 לירות עד שה עבר כל דולר שירכשו.

משכנתאות

ב-24 באוגוסט 1972 הודיע

שר האוצר פנחס ספיר, כי הממשלה לא תעניק עוד הלוואות ומשכנתאות לדירות ששטחן גדול מ-100 מ"ר, שכן הכוונה היא לסייע למעוטי היכולת ולא לעשירים. ההחלטה באה בעקבות דרישה של מזכיר ההסתדרות, יצחק בן-אהרון.

חיסכון במים

בקיץ 1973 החליטה הממשלה לראשונה להטיל קנס על מי שיבזבו מים, ירחץ מכוניות וישקה גינות בשעות הצהרים.

פתיחת מפעלים ביטחוניים - פלחפת יוה"ב

עם פרוץ מלחמת יום הכיפורים, ב-6 באוקטובר 1973, הוחלט לפתוח באופן מיידי את כל המפעלים הביטחוניים ואת מקומות העבודה החיוניים. כמו כן הוצא צו הדוחה את תשלום החובות הכספיים של כל חייל המגויס לצה"ל עד חודש לאחר שחרורו ממילואים.

אגרות מלווה העצמאות והפיתוח - פלחפת יוה"ב

מלחמת יום הכיפורים הביאה לשיאי מכירה של אגרות מלווה העצמאות והפיתוח של ישראל באמצעות הבונדס, ברחבי העולם ובעיקר בארה"ב, בסכומים של עשרות מיליוני דולר ביום.

מלווה פלחפה - פלחפת יוה"ב

באוקטובר 1973 מונה רב-אלוף במילואים יצחק רבין לעמוד בראש ועד ציבורי לגיוס 500 מיליון לירות למלווה המלחמה.

יום שבתון לפכוניות

שוב בעיות של מחסור בדלק, ובפעם השלישית מוכרז בישראל יום שבתון לכל המכוניות. על כל בעל רכב היה להצהיר על היום שבו לא ייסע ברכבו, ולשמש הרכב הוצמדה מדבקה המציינת את היום שנבחר. המשטרה אכפה את החוק ביסודיות רבה, לאחר שנהגים

יהושע בן-ציון - מעילה בבנק

בחודש יולי 1974 נעצר מנהל בנק איי-בריטניה, יהושע בן-ציון, שהואשם כחודש לאחר-מכן בגניבה של 47 מיליון לירות מהבנק ובהעברת הכספים לחברות שבבעלות משפחתו. בן-ציון נידון ל-12 שנות מאסר ולקנס של 25 מיליון לירות, אך שוחרר כעבור שנים אחדות, לאחר שמנחם בגין קיבל את טענתו, כי מצב בריאותו קשה. בן-ציון עודנו בחיים בשעת כתיבת שורות אלה, ומנחם בגין הלך לעולמו זה מכבר. הכסף שגנב בן-ציון לא אותר, ואת הקנס לא שילם במשך שנים.

מע"מ

ב-29 בדצמבר 1975 חוקק בכנסת ישראל החוק לגביית מע"מ. שיעורו הראשון היה 8%, ומאוחר יותר שונו בישראל שיעורי המע"מ פעמים רבות.

100%, הכפלת שיעור מס רכוש, אי גיוס עובדים חדשים למגור הציבורי וקיצוץ עמוק בתקציבי כל משרדי הממשלה.

טנק המרכבה

אחד השיאים לתעשייה הצבאית בישראל: בפברואר 1979 הוצג טנק המרכבה, שהתפרסם בעולם כולו. פיתח אותו האלוף ישראל טל.

שביתת מחאה בתל-אביב

ב-13 באפריל 1979 הציבו כ-50 צעירים מחוסרי דיור אוהלים בתל-אביב, ופתחו בשביתת מחאה עקב הקשיים הכלכליים והקושי להגיע לדירה בשכירות. 23 שנים מאוחר יותר שבו לתל-אביב והקימו עיר אוהלים צעירים אחרים, בעיקר מובטלים ומשפחות קשות יום, שמינו את עירם כיכר הלחם.

מינוי שר האוצר - יגאל הורוביץ

בספטמבר 1979 הודח שר האוצר שמחה ארליך והתמנה במקומו שר אוצר חדש, יגאל הורוביץ, שזכה לכינוי "אין ליי", על תשובותיו לאלה שביקשו כספים מתקציב המדינה. הוא טבע גם את הסיסמא "משוגעים, רדו מהגג", בהתכוונו לכך שמצבנו הכלכלי אינו מאפשר בזבוז כספים למטרות בלתי חיוניות.

תכנית כלכלית לבלימת האינפלציה

ב-19 בנובמבר 1979 הציג שר האוצר יגאל הורוביץ את תכניתו הכלכלית החדשה לבלימת האינפלציה בישראל. הורוביץ ביקש להדביר את האינפלציה, שהגיעה כבר לכ-150% בשנה, ולצמצם עד מאוד את הגירעון הגדול במאזן התשלומים. אולם, כעבור שנים אחדות הרקיעה האינפלציה לגבהים חדשים של קרוב ל-500% בשנה. תכניתו הכלכלית של הורוביץ כללה ביטול הסובסידיות על מוצרי מזון נבחרים, שגרמו להתייקרותם בשיעור של 30%, העלאת מחירי התחבורה הציבורית בכ-100%, הקפאת גיוס עובדים לשירות הציבורי וייקור הדלקים בשיעור חד של עשרות אחוזים.

הפנתרים השחורים

בסוף נובמבר 1979 באה תגובת הרחוב לגזירות הכלכליות הקשות: הפנתרים השחורים יצאו לרחובות בהפגנות, מהאלימות שידעה המדינה. ניידת משטרה הועלתה באש, בנק נפרץ, תחנת דלק נהרסה, ואלפי מפגינים קראו לפיטורי שר האוצר החדש, שאך זה נכנס לתפקידו, יגאל הורוביץ.

השקל הישראלי

שנת 1980 נפתחה באירוע כלכלי היסטורי בתולדות המדינה: הלירה פינתה ב-24 בפברואר את מקומה למטבע החדש – השקל הישראלי, שבעתיד יוחלף פעם נוספת, לשקל החדש. נקבע, שכל שקל ישראלי יהיה שווה 10 לירות ישנות. השטרות והמטבעות החדשים הוטבעו בסודיות בחו"ל. הלירה נותרה סילן חוקי עד ל-24 במאי. באותה הזדמנות הוגבל הסכום במטבע חוץ שמותר לאזרח ישראל להחזיק ברשותו ל-3,000 דולר.

התפטרות שר הביטחון עזר ויצמן

ב-25 במאי 1980 התפטר שר הביטחון עזר ויצמן על רקע תביעת

שוד כספות

ב-2 בפברואר 1976 נפרצו בשוד ראשון מסוגו בארץ 200 כספות בסניף בנק דיסקונט ברמת-גן. השודדים עשו את כל סוף השבוע במרתפי הבנק, לאחר שפוצצו בו קיר באמצעות חומר נפץ, מבלי שאיש שמע דבר מהמתרחש בחדר הכספות. הרכוש שנשדד נאמד במיליוני לירות, אך סכומו המדויק לא נודע מעולם ואף לא היה מבוטח.

אשר ידלין - פרשת שחיתות

שוב פרשת שחיתות כלכלית: מי שכבר נבחר לכהן כנגיד בנק ישראל, אשר ידלין, נעצר ב-18 באוקטובר 1976 כחשוד בקבלת שוחד, גניבה והעלמת ראיות. היחידה לחקירות הונאה, בראשות תת-ניצב בנימין זיגל, חוקר ההונאות המפורסם, עצרה את מנכ"ל קופת-חולים של ההסתדרות, חקרה אותו, ולבסוף הביאה אותו למשפט. הוא נידון לחמש שנות מאסר בפועל. יש אומרים, כי בגין פרשת שחיתות חמורה זו איבד המערך את השלטון בישראל, שבו החזיק מאז קום המדינה.

אברהם עופר - חשד לשחיתות

ב-1 בינואר 1977 נמצאה בחוף תל ברוך שבצפון תל-אביב גופתו של שר השיכון אברהם עופר, שחשדות שונים, שלא הוכחו מעולם, הועלו כנגדו. עופר התאבד בירייה בראשו. בין השאר פורסם בעניינו על קבלת שוחד בתמורה לאישור עסקאות מקרקעין. כאמור, החשד מעולם לא הוכח.

לאה רבין - חשבון הדולרים

ב-15 במרץ 1977 הודתה לאה רבין בטעותה, שהחזיקה חשבון דולרים האסור להחזקה בידי אזרח ישראלי בארה"ב. זאת, לאחר שבעלה, יצחק רבין, סיים את מהונתו כשגריר ישראל בארה"ב. בסופו של דבר הודיע ב-7 באפריל ראש הממשלה יצחק רבין, כי יחדל לכהן בתפקידו בשל חשבון בנק זה.

תכנית כלכלית - מהפך

ב-28 באוקטובר 1977 פרסם שר האוצר שמחה ארליך את התכנית הכלכלית, שכונתה "המהפך הכלכלי": יבוטל הפיקוח על מטבע חוץ, שער הדולר ייקבע על-פי היצע וביקוש (עלה מיד מ-10.78 לירות ל-15.90 לירות), כל אזרח יוכל להחזיק עד 3,000 דולר, יבוטלו סובסידיות למצרכי יסוד ומזון והם יתייקרו בכ-15%, מס ערך מוסף יועלה מ-8% ל-12%, ומוצרים מיובאים יתייקרו בעשרות אחוזים בשל העלייה הצפויה בשער הדולר.

אינפלציה

בשנת 1977 החלה האינפלציה לדהור, ובמשך שמונה שנים היא תפסה תאוצה עד שהגיעה ב-1985 לשיעור שנתי של כ-500%.

גזרות כלכליות

ב-8 בפברואר 1979 אישרה הממשלה שוב תכנית כלכלית, שאותה יזם שר האוצר שמחה ארליך. כל חברי הממשלה תמכו בה, למעט מי שהיה לימים שר האוצר, יצחק מודעי. הפעם היו בתכנית מה שכונה לאורך שנים רבות בארץ "גזירות כלכליות על הציבור". בראשן: ייקור מצרכי מזון בסיסיים מסובסדים בשיעור של עד

החלטה, שמטוסי אל על יחדלו מלטוס בעתיד בימי שבת וחג.

שביתה כללית

ב-3 ביוני 1982 פרצה שביתה כללית במחאה על מדיניות הכלכלית של שר האוצר יורם ארידור. בין השובתים: כל עובדי המדינה, חברת החשמל, רפאל, הבנקים וגם הטלוויזיה הישראלית. השביתה הסתיימה כעבור יומיים, עם פרוץ מלחמת לבנון.

מפולת בבורסה

ב-6 ביוני 1982 נרשמו המילים "מוכרים בלבד" ליד למעלה מ-200 מניות הנסחרות בבורסה בת"א, עקב פרוץ מלחמת לבנון, באותה עת עדיין מבצע שלום הגליל. בנק ישראל והבנקים הגדולים קלטו חלק מההיצעים ומנעו מפולת גדולה יותר.

תשלומי ארנונה בכרטיסי אשראי

ביוני 1982 נפתחה, לראשונה בארץ, האפשרות לשלם מיסי עירייה לרשויות מקומיות באמצעות כרטיסי אשראי. רק שנים לא מעטות לאחר מכן תחקה הממשלה את הרשויות בתשלומים המגיעים לה מהאזרחים.

היטל שלום הגליל

ב-12 ביוני 1982 הוטל בישראל מס חדש עקב המלחמה הפורצת במזרח התיכון: היטל שלום הגליל.

הזדהות עם שובתי אל על

ב-13 באוקטובר 1982 השביתה ההסתדרות את המשק כולו ליממה אחת, כהזדהות עם עובדי אל על, שחששו מסגירת חברת התעופה הלאומית. רק 22 שנים לאחר מכן תימכר החברה לגורם פרטי, במסגרת תהליך ההפרטה.

שטר - 500 שקלים

שטר ראשון בערך של 500 שקלים הוכנס ב-1 בדצמבר 1982 למחזור בישראל, בשל האינפלציה שהגיעה כבר לשיעור של 120%.

מפולת בבורסה

ב-24 בינואר 1983 נרשמו ירידות בבורסה בשיעורים של עד 60%, ואזרחי מדינת ישראל הפסידו ביום אחד כמיליארד שקלים.

שנת השביתות

שנת 1983 היא שנת השביתות הגדולות: שביתת רופאים כללית, שביתת מורים בכל מוסדות החינוך בארץ ועוד שביתות לא מעטות בשל המצב הכלכלי המידרדר.

פחות השקל וייקור המוצרים המסובסדים

ביום ה-11 באוקטובר 1983 נפל דבר בישראל, שעד לעצם כתיבת הדברים האלה לא בא לידי סיום. פחות מעשר שעות לאחר שיצחק שמיר הושבע, במקום **מנחם בגין**, כראש הממשלה, בוצע במפתיע מהלך כלכלי מיידי: השקל פוחת ב-23%, ומוצרי היסוד

משרד האוצר לבצע קיצוץ זראסטי בתקציב משרד הביטחון. קדמה לקיצוץ מחלוקת קשה בין ויצמן לראש הממשלה **מנחם בגין** בשאלת דרך ניהול המו"מ לשלום עם מצרים. אך הקש ששבר את גב הגמל היה הקיצוץ בתקציב מערכת הביטחון, שויצמן הודיע כי לא יוכל להסכים לו.

התפטרות שר האוצר יגאל הורוביץ

שר האוצר יגאל הורוביץ לא חימם ימים רבים את כיסא שר האוצר. ב-11 בינואר 1981 הוא התפטר, לאחר שלא הצליח למנוע את אי ביצועה של המלצת ועדת עציוני להעלאת שכר המורים בישראל. הוא טען, שפריצת הסכמי השכר תגרור את המשק לתהום.

מינוי שר האוצר יורם ארידור

במקום יגאל הורוביץ מונה לכהונת שר האוצר יורם ארידור, שבמקום ה"אין לי" של קודמו דווקא ייזכר כמי שחילק מתנות והיטיב עם הציבור, בשורה של הוזלות מחירים מפתיעות. הופחתו המסים על מכוניות, מכשירי טלוויזיה, מקררים, מכונות כביסה, כלי נגינה, חלקי חילוף לכלי רכב ותכשירים קוסמטיים, ובישראל השתוללה חגיגת קניות. גם הוראתו להפסקת מחיקת הצבע בטלוויזיה גרמה לרכישת מאות אלפי מכשירים צבעוניים.

* משאיות עמוסות בסלוליות צבעוניות, לאור הביקוש הגדל להן בעקבות הפחתת מחיריהן לאחר הורדת המיסים

מועד הבחירות הוקדם בראשונה על-ידי הממשלה ל-30 ביוני 1981, ויש שקשרו בין שני המהלכים, אך ארידור הכחיש שניהל כלכלת בחירות.

פינוי סיני

תושבי ימית ניהלו במהלך 1981 משא-ומתן מייגע, שאף הופסק במהלכו, עד שלבסוף הוחלט על השיטה שבה יזכו בפיצויים עם פינוי חצי האי סיני ב-1982, במסגרת הסכם השלום עם מצרים.

הפסקת טיסות בשבת ובחג

ב-2 במאי 1982 נפל דבר בתעופה בישראל: הממשלה קיבלה

לוינסון, מי שכיהן שנים רבות כיו"ר בנק הפועלים, התאבד בביתו ביריית אקדח בראשו. לוינסון נחשד, שכמנהל חברת ההשקעות אמפל, פעל להוציאה משליטת בנק הפועלים ולהעביר את נכסיה לגורמים שונים. ועדה בבנק קבעה, שהיו אי-סדרים בעבודתו. זמן קצר לאחר שמונה תת-ניצב בנימין זיגל לראש היחידה המפורסמת לחקירות הונאה במשטרת ישראל ולעמוד בראש הצח"ם (צוות חקירה מיוחד) לחקירת הפרשה, התאבד לוינסון. לימים, בבדיקה שנעשתה בבנק הפועלים, זוהה לוינסון (שהיה שנים אחדות קודם לכן מועמד לשמש כשר אוצר בממשלת יצחק רבין) מכל אשמה.

איסור יבוא מוצרים

ב-2 באוקטובר 1984 ביצעה ממשלת פרס צעד כלכלי מהותי נוסף על הפיחות בשיעור של 17% שביצעה שבועיים לכן: היא אסרה לייבא מוצרים כמו מכוניות, מקררים, טלוויזיות ומכשירי וידאו, וכמו כן מוצרים שהוגדרו כמותרות. המשבר הפיננסי, האינפלציה הגבוהה, המחסור ביתרות במטבע חוץ, כל אלה גרמו לשורת גזירות, בהן איסור על נוסע לחו"ל ליטול עמו יותר מ-1,000 דולר. במסגרת תכנית כלכלית נרחבת הוטל מס על קצבאות הביטוח הלאומי, כולל קצבאות הילדים ואגרת חינוך.

הקפאת מחירים

כשלב נוסף בתכנית הכלכלית של ממשלת פרס, הקפאה הממשלה ב-15 במרץ 1984 את כל המחירים בישראל למשך 90 יום. מאוחר יותר הווארסה ההקפאה, וכדי להעלות את מחיריהם של מוצרים רבים היה צורך להצטייד באישור מיוחד של ועדת המחירים במשרד התעשייה והמסחר. ההסתדרות הפעילה, בין השאר, פקחים משלה על מנת לפקח על אי העלאת המחירים בחנויות השונות.

חובת דיווח על הון

החל מאוקטובר 1984 נדרשו כל חברי הכנסת להגיש דו"ח מיוחד על כל הרכוש וההון שברשותם.

האינפלציה השנתית הגדולה

שנת 1984 הסתיימה באינפלציה שנתית של 374 אחוזים – הגדולה בתולדות המדינה.

שטר - 10,000 שקל

בדצמבר 1984 הוכנס למחזור שטר כסף בערך גבוה של 10,000 שקל עם דיוקנה של גולדה מאיר. בעתיד תוריד הממשלה אפסים מהשטרות, כדי לחזור לסכומי כסף שניתנים לחישוב, כאשר משלמים בהם בבתי העסק השונים...

ויסות מניות הבנקים

ב-1 בינואר 1985 החליטה כנסת ישראל על הקמתה של ועדת חקירה, שתבדוק את פרשת ויסות מניות הבנקים ואת אחריותם של מנהלי הבנקים לקריסת המניות הבנקאיות.

המסובסדים יוקרו בשיעור של 50%. מהלכים אלה היו תולדה של משק במצב חירום, לאחר שבבורסה נרשמה ירידה תלולה בשערי המניות והיה קיים חשש שהבנקים הגדולים, שוייסו את שער מניותיהם, שעלו ממש מדי יום, לא ימשיכו בכך, והתוצאה תהיה קריסת כל הבנקים בישראל. על מנת למנוע מצב בלתי הפיך זה, התערבה הממשלה בנעשה, הלאימה למעשה את הבנקים, והתחייבה לשלם תמורת המניות מחיר סביר לציבור המחזיק בהם. בתוך 24 שעות הפסידו המחזיקים במניות הבנקים מיליארדי שקלים, שהיוו כשליש מכספם. הבורסה בישראל נסגרה כמעט לשבועיים עקב מה שכונה משבר המניות החמור ביותר בתולדות המדינה. הציבור מכר עוד ועוד מניות ומיהר לקנות מוצרי צריכה, מתוך חשש שמחיריהם יועלו שוב.

הממשלה התעשתה והבטיחה לציבור, שמי שיחזיק במניות הבנקים עד שנת 1988, יזכה לקבל את מלוא ערך המניות בצמוד לשער הדולר.

דולריזציה של השקל

ב-4 באוקטובר 1983 חשף העיתון ידיעות אחרונות, באחד הסקופים הגדולים בתולדות המדינה, את תוכניתו של שר האוצר יורם ארידור לבצע מהלך של דולריזציה של השקל הישראלי – למעשה, הפיכת הדולר להילך חוקי בישראל. שר האוצר נאלץ להתפטר, עם חשיפת התכנית, ובמקומו מונה לשר האוצר יגאל כהן-אורגד.

* השוואת מחירים בסופרמרקט ביחשלים ביום שלאחר "עסקת החבילה" במשק

עליית המדד

ב-15 בנובמבר 1983 שוב נפל דבר בשנה הכלכלית הקשה של ישראל: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הודיעה, שמדד חודש אוקטובר עלה – והמדובר בהתייכרות במשק בחודש אחד בלבד! – בשיעור של 21.1%. האינפלציה היכתה בישראל עוד ועוד, עד שהגיעה כעבור שנה וחצי לשיעור שנתי של קרוב ל-500%!

יעקב לוינסון - התאבדות

ב-23 בפברואר 1984 התרחש עוד אירוע חסר תקדים בישראל: יעקב

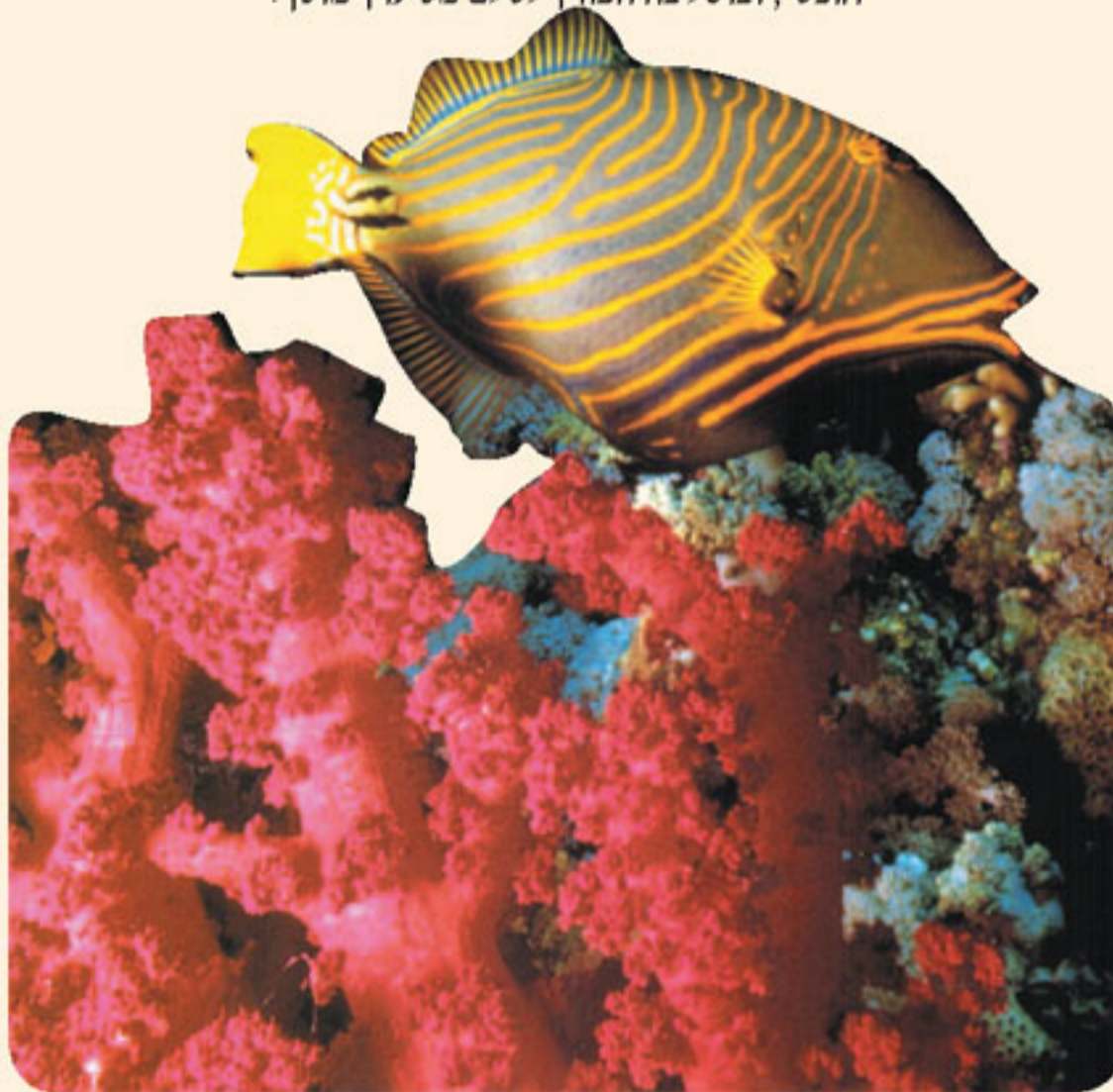
הכול במשך שבע שנים בסוף שנות ה-90 ותחילת שנות האלפיים. שבע שנות אינפלציה נמוכה מול חודש בודד ב-1985!

שקל חדש (ש"ח)

ב-4 בספטמבר 1985 הונהג בישראל שוב מטבע חדש, הפעם: שקל חדש (שח). כל שטרות הכסף הוחלפו, ו-1,000 שקלים הפכו להיות שקל אחד בלבד. השחיקה בערך השקל באפני אחוזים חייבה את החלפתו של המטבע הישראלי בפעם השנייה בתוך שנים מעטות.

אילת - אזור סחר חופשי

ב-1 בספטמבר 1985 הוכרזה עיר הנמל הדרומית אילת כאזור סחר חופשי, ובוטל בה הצורך לשלם מס ערך מוסף.

* במצפה התת ימי באילת

קריסת קלארין

ב-21 בדצמבר 1985 קרסה קלארין, מחברות הבנייה הגדולות בישראל. מאות קונים של דירות נותרו עקב הקריסה בלי הדירות ובלי הכספים שכבר שילמו תמורתן.

שוב גזרות כלכליות

ב-23 בדצמבר 1985 בוצעו שוב מהלכים כלכליים המכונים גזרות: קוצצו קצבאות הזיקנה והוטלה אגרה בסכום של 60 דולר על כל תלמידי ישראל מגן הילדים ועד לכיתה האחרונה בתיכון.

התבצרות עובדים במספנות ישראל

ב-21 בינואר 1986 התבצרו מאות מעובדי מספנות ישראל במפעל

מטוס הקרב לביא

שיא חדש בתעשייה הצבאית הישראלית: ב-2 בינואר 1985 הוצג לראשונה הדגם הראשון של מטוס הקרב לביא מתוצרת ישראל. אולם השמחה הייתה מוקדמת מדי. כעבור זמן ביטלה הממשלה, ברוב של קול אחד, את הפרויקט, עקב עלותו הכספית הגבוהה.

עסקת חבילה

ב-24 בינואר 1985 נחתמה עסקת חבילה בין הממשלה, המעסיקים וההסתדרות. מחירי מוצרים ושירותים שונים התייקרו, אך ההסתדרות הצליחה למנוע פגיעה בשכר העובדים במשק.

ייקור מוצרים ומס נסיעות

נמשך אי השקט במשק הישראלי. ב-5 בפברואר 1985 ייקרה הממשלה שוב את המוצרים השונים, והטילה מס נסיעות לנוסעים לחו"ל בסך של 200 דולר.

גזרות כלכליות

הממשלה לא חדלה מלהטיל גזרות על הציבור: מס הנסיעות הועלה לסכום גבוה של 300 דולר, הסכום המרבי שמותר להוציא לנוסעים לחו"ל הופחת ל-800 דולר, מחירי הדלק שוב הועלו, מס ערך מוסף הועלה ל-17%, מיסי הקנייה הועלו גם הם, והוקפאו תוספות השכר.

סגירת מפעל אתא

מפעל אתא המפורסם והוותיק הגיע לסוף דרכו. ביוני 1985 נסגר המפעל, לאחר שפוטרו מאות מעובדיו, והאחרים התבצרו בו, בראשות מנהיגם, פיני גרוב. ניסיון העובדים להפעיל את אתא בעצמם נכשל גם הוא, בשל התחרות העזה במחירים של מוצרי ההלבשה מארצות המזרח הרחוק, שאתם התחיל הבוס הכלכלי.

חבנית הייצוב הכלכלית

ב-1 ביולי 1985 יוצאת לדרך תכנית הייצוב הכלכלית, שעל מידת תרומתם להצלחתה נאבקו במשך שנים קברניטיה, ראש הממשלה שמעון פרס ושר האוצר יצחק מודעי, שהיה להם עוד שותף בכיר, נגיד בנק ישראל, מיכאל ברונו. זאת התכנית שחילצה את המשק הישראלי מכ-500 אחוזי אינפלציה בשנה, והפחיתה אותה במהרה לכ-40%, לכ-20%, וכעבור שנים מעטות לכ-10%-15%, עד שהגיעה בשנות ה-90 לאינפלציה חד-ספרתית. בין השאר בוצע פיחות של 20%, ושוב הועלו מחירי כל המוצרים והשירותים במשק.

שיא במדד המחירים לצרכן

ב-15 באוגוסט 1985 פורסם מדד המחירים לצרכן לחודש יולי 1985, שעדיין לא הושפע מהתכנית הכלכלית החדשה, ועלה בשיעור השיא בכל הזמנים – 27.5% בחודש אחד בלבד! האינפלציה הזאת שווה, למשל, לאינפלציה ששררה בישראל בסך

פיצוי ארנסט יפת

שנת 1987 נפתחה ב-2 בינואר בשערוריה כלכלית: מי שהיה יו"ר בנק לאומי, ארנסט יפת, זכה בפיצוי פרישה מופלגים של מיליוני שקלים, לאחר שאולץ לעזוב את בנק לאומי בעקבות דו"ח ועדת בייסקי. כמו כן זכה בפנסיה של 30 אלף דולר בחודש. הביקורת החריפה בעיתונות גרמה לו לעזוב את ישראל לניו-יורק. לאחר ששנים בגלות שב לישראל.

חוק שכר מינימום

ב-30 במרץ 1987 אישרה הכנסת את חוק שכר מינימום. השכר הנמוך ביותר שיהיה מותר לשלם לעובד בישראל עבור חודש עבודה שלם במשרה מלאה יעמוד על 45% מהשכר הממוצע במשק. לימים השתנו הקריטריונים.

סוף למטוס הלבאי

ויכוחים אין-סופיים ולחצים קשים מצד ארה"ב להפסיק את הפרויקט ואף לפצות את ישראל בגין הוצאותיה הגדולות לייצור מטוס הקרב המשוכלל, הביאו בסופו של דבר ב-30 באוגוסט 1987, ברוב זעום של 12 נגד 11 שרים, להחלטת הממשלה להפסיק את הפרויקט. אלפים מעובדי התעשייה האווירית התפרעו וחסמו כבישים רבים. 4,000 עובדים אכן פוטרו לאחר הפסקת ייצור המטוס. בכך בא לסיומו חלום ייצור מטוס הקרב הישראלי, שהיה כבר בן חמש שנים. הנימוק, כי אין בפרויקט שום היגיון כלכלי – הוא שהכריע בסופו של דבר והביא להפסקת הפרויקט היוקרתי. בראש המצדדים בהמשך הפרויקט – לאחר שמטוס לבאי כבר המריא לטיסת ניסיון – היה השר משה ארנס, שהתפטר מהממשלה בעקבות ביטול הפרויקט. בראש מחנה המתנגדים לייצור הלבאי עמד שר הביטחון יצחק רבין. הפיצוי האמריקני לישראל על הפסקת הפרויקט היקר: אספקת 150 מטוסי אף-16 לישראל.

* ראש המחשלה דאג, שמעון פרס, צועד לעבר תא הטייס של מטוס הקרב הלבאי, 1985

תחנות טלוויזיה בכבלים

ב-15 בדצמבר 1987 החל עידן חדש בישראל: משרד התקשורת פרסם את המכרזים הראשונים לבחירת הזכיינים להפעלת תחנות טלוויזיה בכבלים בכל רחבי

הסיבה: המפרק הזמני הוציאם לחופשה ללא הגבלת זמן וללא תשלום. לאחר 19 ימי התבצרות והפגנות בכל רחבי ישראל, הושג הסכם שהחזיר את העבודה לסדרה.

ירי בביתן ישראלי במצרים

מפעלים וחברות מישראל ממעטים להציג את תוצרתם בירידים בארצות ערב. או שאין מזמינים אותם, או שקיים חשש לביטחון הישראלים במדינה בה מתקיים היריד. ברקע תזכורת לתקרית הירי הקטלנית שאירעה בביתן הישראלי בתערוכה במצרים ב-19 במרץ 1986, בה נרצחה עובדת השגרירות ועוד שלושה עובדי שגרירות נפצעו. תמרור אזרה, שמנע השתתפות ישראלית בעשרות ירידים שנים רבות לאחר מכן.

פיטורי שר האוצר, יצחק מודעי

אירוע חסר תקדים בכלכלה הישראלית: נאום של שר האוצר, יצחק מודעי, מביא ב-31 באפריל 1986 לפיטוריו. מודעי כינה את ראש הממשלה שמעון פרס "ראש ממשלה מעופף", בשל יציאותיו המרובות לחו"ל. התגובה: פרס מפטר את שר האוצר שלו. התוצאה: משה נסים, שהעיד על עצמו כי תמיד הרחיק עצמו מענייני כספים וכלכלה, שבהם, כעדותו, לא היה בקי מספיק, מונה לשר האוצר. מודעי נשלח לכהן בתפקידו הקודם של נסים – שר המשפטים. לימים נטען, כי משה נסים היה, בתקופה קשה לכלכלת ישראל, משרי האוצר הטובים של המדינה.

ועדת בייסקי

ב-20 באפריל 1986 שוב רעידת אדמה בכלכלת הישראלית: ועדת בייסקי, ועדת החקירה הממלכתית, בראשות השופט העליון משה בייסקי, שחקרה את פרשת מפולת מניות הבנקים, קבעה שעל כל ראשי הבנקים הגדולים בישראל ועל נגיד בנק ישראל, ד"ר משה מנדלבאום, לסיים את תפקידם. הוועדה החליטה, שבתוך חודש יהיה על ארנסט יפת (בנק לאומי), גיורא גוית (בנק הפועלים), רפאל רקנאטי (דיסקונט) ואהרון מאיר (המזרחי) להתפטר מתפקידם. ויותר מכך: נאסר על מנהלי הבנקים, שוויתרו את שערי מניות הבנקים, לעסוק בעתיד בפעילות כלשהי בתחום הבנקאות. הוועדה מתחה ביקורת גם על שר האוצר בתקופת הוויסות, יורם ארידור, על שלא מנע את התופעה. ראשי הבנקים הועמדו לדין ואף נקנסו בסכומים גבוהים למדי.

דוד בלאס

השוק האפור כמרקחה: איש העסקים דוד בלאס נעצר ב-5 במאי 1986, כחשוד שקיבל עשרות מיליוני דולרים מהתקיים, שלא כדין. חקירתו הוליקה את המשטרה לגילויים מרעישים על היקף הפעילות של השוק האפור בישראל, העוסק בעיקרו בהלוואות כספים בסכומים גבוהים ובריביות לא נמוכות כלל ועיקר. מאוחר יותר התגלה שבלאס היה מתורמיה הגדולים של מפלגת העבודה.

שירות היפרנל 24 שעות ביממה

ב-30 באוקטובר 1986 חידוש בישראל: חנות ההיפרנל בקניון איילון החדשני פותחת את שעריה 24 שעות ביממה. מעכשיו אפשר לערוך קניות גם ב-3:00 לפנות בוקר.

עבודה מקוצר בן חמישה ימים בין נציבות שירות המדינה לעובדיה. יום העבודה הוארך מעט, והחופשה השנתית קוצרה מעט. תזכורת להלצה, שכאשר היה מי שהציע שנים קודם לכן לדוד בן-גוריון לעבור לחמישה ימי עבודה, השיב בן-גוריון: קודם שיעבדו יום אחד...

הקמת בתי קזינו בישראל?

הוויכוח סביב שאלת הקמתם של בתי קזינו בישראל נמשך כבר יותר משני עשורים. ב-27 במאי 1989 פשטה המשטרה על כל חמש ספינות הקזינו ששייטו במפרץ אילת. על בעלי האניות הוטלו קנסות גדולים, בשל הפעלת בתי הימורים בניגוד לחוק. מאז פשטה המשטרה עשרות רבות של פעמים על בתי קזינו בלתי חוקיים בכל רחבי הארץ, ובין השאר השמידה אלפי שולחנות הימורים ומיליוני זייטונים באין ספור פשיטות על בתי הימורים שפעלו בניגוד לחוק, בעיקר באזור גוש דן.

סגירת כל בו שלום

ב-4 באוקטובר 1989 נסגר כל בו שלום, בית הכל-בו הגדול הראשון מסוגו בישראל, לאחר שנקלע לקשיים כלכליים. עשרות בתי הכל-בו החדשניים שקמו ברחבי הארץ, חיסלו למעשה את הצלחתו המסחררת תחילה של בית הכל-בו היוקרתי והמיוחד, שבבעלות משפחת מאיר.

הרשות השנייה לרדיו ולטלוויזיה

ב-30 בינואר 1990 אישרה הכנסת את חוק הערוץ השני. צוותים ממשרד התקשורת עסקו בהקמה הראשונית של הרשות השנייה לרדיו ולטלוויזיה, שתהיה אחראית גם לשידוריהן של תחנות הרדיו האזוריות.

מעילה בכספי בנק צפון אמריקה

ב-1 בפברואר 1990 הורשעו בבית המשפט המחוזי בירושלים מנהלי בנק צפון אמריקה במעילת ענק בכספי הבנק ובהברחת מטבע חוץ. ראשי הבנק נידונו לעונשי מאסר ממושכים.

שביתת הרופאים

הוראה של משרד האוצר ב-1 ביולי 1990 להפסיק את התשלומים המיוחדים לקיצור תורים גרמה לשביתת ענק של הרופאים בישראל, שהשביתו במשך שלושה שבועות את כל בתי-החולים בישראל.

חיסכון במים

ב-5 ביולי 1990, שנים מעטות לאחר שבצורת גרמה להפסקת הזרמתם של מי המוביל הארצי לנגב, שוב הורגש חוסר במים בישראל. הפעם הגיבה הממשלה ואסרה להשקות גינות נוי במשך היום. נאסר גם על רחיצת מכוניות ועל מילוי בריכות פרטיות במים.

חוק ביטוח בריאות ממלכתי

לקראת מהפכה בתחום הבריאות בישראל: ועדת חקירה ממלכתית, בראשות השופטת העליונה שושנה נתניהו, המליצה ב-20 באוגוסט 1990 לחוקק בארץ חוק ביטוח בריאות ממלכתי ולפרק את קופות-החולים.

הארץ. אנשי עסקים רבים התעניינו בהשקעה מהסוג החדש, שידורי הטלוויזיה, שהפכו כעבור שנים ללהיט בארץ.

שבתי קלמנוביץ - ריגול

ב-10 בינואר 1988 פורסם לראשונה, כי איש העסקים האמיד והיהלומן, שבתאי קלמנוביץ, שעלה לארץ מבריה"מ לשעבר ב-1973, הנו מרגל. קלמנוביץ נחשב לידידס של פוליטיקאים רבים בישראל, ומעצרו הזדהים את המדינה כולה. הוא נידון לתשע שנות מאסר, אך ריצה רק חמש מהן, בשל מצב בריאותו. כעבור שנים שב קלמנוביץ והיה לאיש עסקים עשיר, ואף העביר כספים כתמיכה לקבוצות ספורט בישראל.

מרים בן-פורת - מבקרת המדינה

בפעם הראשונה נבחרה בישראל אישה למבקרת המדינה. ב-14 ביוני 1988 הייתה זאת שופטת בית המשפט העליון בדימוס, מרים בן-פורת, שהפכה למבקרת המדינה הביקורתית ביותר עד היום.

תכנית הבראה לכור

ב-27 ביוני 1988 פרסם קונצ'רן הענק כור מאזן, לפיו הפסיד בשנת 1987 סכום שיא של 252 מיליון דולר. בני גאון, המנכ"ל החדש של כור, הכריז על תכנית הבראה רחבת היקף לקונצ'רן.

קידוח הנפט הימי

ב-10 בפברואר 1989 הוחל בקידוח הנפט הימי רחב ההיקף מאז קום המדינה. הקידוח, בעומק של כמעט שישה קילומטרים, נעשה במימונו של המיליארדר המפורסם ארמנד האמר. עלות הקידוח: לא פחות מ-12 מיליון דולר.

דו"ח מבקרת המדינה

הקשר בין הון לשלטון נחשף ב-6 ביוני 1989: דו"ח נוקב של מבקרת המדינה, מרים בן-פורת, במלאת שנה לכהונתה, גילה שרבים מעשירי הארץ תרמו מאות אלפי שקלים למפלגות הגדולות. בין התורמים נזכרו שמות כמו צ'ארלס ברונפמן וליאון תמן.

שבוע עבודה בן חמישה ימים

ב-20 באפריל 1989 הושג הסכם ראשון בישראל למעבר לשבוע

תוספת השכר שניתנה למורים, הובילה את כל המשק להעלאות שכר גדולות, שאחר-כך נטען כי הן שגרמו למשבר קשה בתחום השכר במשק. ב-11 במאי 1993, לאחר 10 ימי שביתה כללית, זכו המורים בתוספות שכר של כ-25% וכמו כן זכו בבונוס חד-פעמי בשיעור של 20%.

שר הפנים אריה דרעי - כתב אישום

ב-20 ביוני 1993 הגישה המדינה כתב אישום נגד שר הפנים אריה דרעי על קבלת שוחד, קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, רישום כוזב במסמכי תאגיד והפרת אמונים. בין השאר הואשם השר בנטילת 150 אלף דולר לכיסו. משפטו של אריה דרעי היה אחד הארוכים והמורכבים שנערכו בארץ, ונמשך ארבע שנים. בספטמבר אותה שנה נאלץ דרעי להתפטר, בעקבות עתירה לבג"ץ של התנועה לאיכות השלטון.

התחנה המרכזית החדשה בתל-אביב

ב-18 באוגוסט 1993 נחנכה בתל-אביב התחנה המרכזית החדשה והמשוכללת, לאחר 26 שנות בנייה! מחירה: חצי מיליארד ₪.

* ראש הממשלה יצחק רבין ומרדכי יונה בפתחה של התחנה המרכזית החדשה בתל-אביב, אוגוסט 1993

זאת הייתה יריית הפתיחה לחקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי בישראל.

גל העלייה ממדינות חבר העמים

ב-1990 התחיל גל העלייה הגדול מבריה"מ לשעבר. בכל רחבי הארץ הוקמו ערי קרוואנים. העלייה הגדולה הביאה עמה צמיחה גבוהה בישראל במשך שנות ה-90 הראשונות.

פרשת ויסות המניות

ב-31 בדצמבר 1990 הוגשו כתבי אישום נגד 22 מנהלים ורואי חשבון בבנקים הגדולים בישראל על העבירות, שיוחסו להם בפרשת ויסות המניות. הם הואשמו בכך, שהשפיעו על לקוחות לרכוש ניירות ערך במחיר שלא הייתה לו כל הצדקה, התנו מתן אשראי ברכישת מניות הבנק, ואף זייפו מסמכים. לאחר חמש שנים של משפטים ארוכים ומייגעים הורשעו כל מנהלי הבנקים. העונש: קנסות כספיים גבוהים.

ח"כ יאיר לוי - פרשת שחיתות

ב-9 ביוני 1991 נחקר חה"כ יאיר לוי משי"ס לראשונה בחשד, שהעביר כספים מעמותת אל המעיין, שהוא עמד בראשה, לגורמים שונים ובהם בני משפחתו. לטענתו, ולאחר שחתם על עסקת טיעון והודה באשמה, דאג להעביר את הכספים לנזקקים. כעבור שנה נידון לחמש שנות מאסר, כאשר הורשע בגניבת חצי מיליון ₪.

ערביות לקליטת גל העלייה

בשנת 1991 קיבלה מדינת ישראל ערביות של 10 מיליארד דולר מארה"ב לקליטת גל העלייה הגדול מבריה"מ לשעבר. אולם הערביות ניתנו לא לפני שפורץ עימות חריף ביותר בין נשיא ארה"ב בוש (האב) לבין ראש הממשלה, יצחק שמיר, סביב דרישת נשיא ארה"ב שישראל תפסיק לאלתר את בניית ההתנחלויות בשטחים.

ביטול חובות המושבים

ב-18 בנובמבר 1991 אושר בכנסת, בניגוד לעמדת משרד האוצר, החוק לביטול חובות המושבים, שנאמדו בכ-3 מיליארד ₪.

קונצרן כור - רווח

ב-29 באפריל 1992 הודיעה חברת כור, כי סיימה לראשונה מאז 1986 ולאחר שנות הפסדים כבדים, את שנת 1991 ברווח (כ-200 מיליון שקלים).

חברת הסנה נמכרת

עסקיה של חברת הביטוח הוותיקה הסנה, שנקלעה לגירעון של 20 מיליון שקלים, נרכשה ב-10 בדצמבר 1992 על-ידי החברות מגדל וכלל ביטוח.

שביתת המרצים

ב-1 בינואר 1993 הכריזו המרצים באוניברסיטאות על שביתה לזמן בלתי מוגבל. זאת לאחר שנדחתה דרישתם להשוואת שכרם למגורים אחרים במשק.

תוספת השכר למורים והשפעתה על המשק

נמוכה מהגידול באוכלוסייה. במחצית השנייה של השנה החלה התאוששות, שעיקרה היה בצריכה המקומית וביצוא. שיעור האבטלה לא ירד, על אף העובדה שנרשם גידול מסוים במספר המועסקים.

יציבות יחסית במשק

לקראת סוף שנות ה-90 נהגו רבים להאשים את הנגיד, פרופ' יעקב פרנקל, במיתון המתמשך בפעילות המשק, בשל הריבית הגבוהה שהנהיג. אולם כעבור שנים נטען כי דווקא פרופ' פרנקל הוא שהצליח לשמור על היציבות היחסית במשק ועל קופת המדינה, בעת שבמשרד האוצר התחלפו כמעט מדי שנה שרים ומנכ"לים.

פרופ' יעקב פרנקל - התפטרות

בדצמבר 1999 החליט פרופ' יעקב פרנקל להתפטר מתפקידו, לאחר שלטענתו מיצה את כהונתו כנגיד בנק ישראל. פרנקל המשיך בכהונת רמות בבתי ההשקעות ובמוסדות הפיננסיים מובילים בעולם.

ד"ר דוד קליין - נגיד בנק ישראל

ב-16 בינואר 2000, לאחר דין ודברים קשה בין ראש הממשלה אהוד ברק לשר האוצר שלו, אברהם בייגה שוחט, מינה בסופו של דבר ברק את ד"ר דוד קליין לנגיד בנק ישראל. קליין נקט במדיניות של ריבית גבוהה מאוד, וגרם לרבים מראשי המשק לבקר אותו בתכיפות גבוהה.

אינתיפאדה שנייה

ב-29 בספטמבר 2000 פרצה האינתיפאדה השנייה, שגרמה לפגיעה בכלכלת ישראל ולכלכלתה של הרשות הפלסטינית. הצמיחה בישראל הפכה לשלילית עד כדי קרוב למינוס 2.5% לנפש, והאבטלה ברשות הפלסטינית הגיעה ליותר מ-50%. כשלוש שנים דשדש המשק הישראלי בביצת האינתיפאדה, עד שבמחצית השנייה של 2003 החלה היציאה ההדרגתית מהמיתון, כאשר שר האוצר בנימין נתניהו הכריז עליה בריש גלי בנובמבר 2003: "אין ספק שיצאנו מהמיתון". תחילה ספג קיטונות של לעג וביקורת, עד שבנק ישראל והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אישרו את הנתונים.

הפחתת ריבית

בסוף דצמבר 2001 ביצע נגיד בנק ישראל, ד"ר דוד קליין, הפחתת ריבית מדהימה של 2% בבת אחת, לאחר שהחזיק את הריבית ברמה גבוהה ביותר במשך חודשים ארוכים. ההפחתה – מ-5.8% ל-3.8% לשנה – נעשתה בעסקה עם ראש הממשלה אריאל שרון, ללא שיתופו של שר האוצר סילבן שלום, שהתנגד לעסקה בתקיפות וכפי שייסתבר מאוחר יותר, בצדק רב. הפחתת הריבית גרמה לריצה אל הדולר ולזעזוע היציבות הפיננסית.

אבטלה

ב-25 בפברואר 2002 הקיפה האבטלה בישראל 287 אלף מובטלים. המספר ילך ויגדל.

המעילה בנספי הבנק למסחר

ב-25 באפריל 2002 נחשפה פרשת המעילה הגדולה בתולדות

שביתת המרצים הארוכה ביותר

ב-9 בינואר 1994 פרצה שביתת המרצים הארוכה בתולדות המדינה, שנמשכה עד ל-3 באפריל אותה שנה. תביעתם: הכפלת השכר העלוב, כדבריהם, שהם מקבלים.

מהפך בהסתדרות

ב-10 במאי 1994 נפל דבר בהסתדרות: מפלגת העבודה הפסידה את השליטה בה לסיעת חיים חדשים, בראשות חיים רמון, שר הבריאות לשעבר. הסיעה זכתה בקרוב ל-50% מהקולות, פי שניים ממפלגת העבודה. עם חיים רמון היו ברשימה עוד שניים מאנשי מפלגת העבודה לשעבר: עמיר פרץ, כעבור כשנתיים בעצמו יו"ר ההסתדרות החדשה, ושמואל אביטל, לימים שר בישראל.

מס בורסה

אחד הפלופים הגדולים בכלכלת ישראל בכל שנות קיומה: ב-16 באוגוסט 1994 הודיע שר האוצר אברהם בייגה שוחט, שהממשלה החליטה להטיל, לראשונה בישראל, מס על הרווחים בבורסה. רבים היו סבורים, שבכך באו לקיצן שנים רבות של ניסיונות להטיל את המס ללא הצלחה. אולם גם הפעם הסתיים העניין בכישלון. אילי הון ישראליים, שטסו עם ראש הממשלה יצחק רבין לביקור רשמי בארצות דרום מזרח אסיה, הצליחו לשכנעו לבטל את חוק מס הבורסה שכבר עבר בכנסת. חרף מחאותיו של שוחט, הורה רבין שלא להטיל את המס החדש. המס בוטל ב-31 בינואר 1995, ורק שמונה שנים לאחר מכן, בינואר 2003, הוטל בישראל מס בורסה.

מס בריאות

ב-1 בינואר 1995 מהפכה בתחום ביטוח הבריאות: בישראל מוטל מס בריאות בשני שיעורים, 3.1% עד לשכר של כ-4,800 ש"ח ו-4.8% מעל לשכר זה. המס אמור היה לממן את כל שירותי הבריאות. אולם עד מהרה המציאו קופות-החולים מס משלים, ונקבעו גם תשלומים שונים עבור תרופות יקרות שאינן נכללות בסל התרופות, ועבור שירותים מסוימים. החלום, שכולם יזכו לקבל שירותי בריאות ברמה זהה, נגזז עד מהרה.

שופרסל רוכשת את שקם

ב-1 בינואר 1997 רכשה רשת השופרסל את השליטה על רשת חנויות המזון של שקם, בעסקה ששווייה קרוב ל-800 מיליון דולר, והפכה לרשת המזון הגדולה ביותר בארץ.

שאל אייזנברג

ב-27 במרץ 1997 נפטר בסין, מהתקף לב, המיליארדר שאל אייזנברג. האיש שהשקיע בארץ מאות מיליוני דולרים מהונג, הובא לקבורה בישראל.

מיתון

השנים 1998 ו-1999 היו שנים של מיתון והאטה במשק, שלא אוהבים להיזכר בהן בברנזיה הכלכלית. התוצר לנפש ירד ואף היה שלילי, שיעור האבטלה עלה עוד ועוד, תוך קיפאון בפריון הייצור.

התאוששות

ב-1999 ירד התוצר לנפש ב-0.2%, דהיינו הצמיחה בארץ הייתה

דיסקונט, אל על ובנק) בשלהי כהונתו, ואף הורדת שיעור האבטלה מ-11% לכ-9% נזקפת לזכותו.

השליטה בבנק הבינלאומי הראשון

במאי 2003 רכשו צדיק בינו ומשפחת ליברמן את השליטה בבנק הבינלאומי הראשון.

התחנה המרכזית החדשה - פיצויים

ב-11 באוגוסט 2004, לאחר מאבק שנמשך עשר שנים, זכו התושבים, שכניה של התחנה המרכזית החדשה בתל-אביב, בפיצוי ממוצע של רבע מיליון ש"ח לדירה.

שביתה כללית במשק

ב-22 בספטמבר 2004 הוכרזה שביתה כללית במשק, שנמשכה כיממה בלבד. בעקבותיה, רבים מעובדי הרשויות המקומיות, שלא קיבלו מזה כמה חודשים את משכורתיהם, זכו לקבל חלק מהשכר המגיע להם. נזקי השביתה: מאות מיליוני ש"ח.

נתב"ג 2000

ב-2 בנובמבר 2004 נחנך ברוב הדרופאר טרמינל 3 בנמל התעופה בן-גוריון – פרויקט נתב"ג 2000 – נמל התעופה מהיפים והמשוכללים בעולם.

המדינה: פקידה בכירה אחת, אתי אלון, מעלה בכספי הבנק למסחר וגנבה סכום העולה על רבע מיליארד ש"ח. כאשר חשה שהטבעת מתהדקת סביבה, פנתה למשטרה והודתה בשרשרת מעשי מרמה, זיוף וגניבת מאות מיליוני ש"ח, שהובילו להתמוטטות הבנק למסחר. היא נידונה בחודש יולי 2003 ל-17 שנות מאסר בפועל, מהעונשים הכבדים ביותר שהוטלו בארץ על עבירות גניבה, מרמה והונאה.

הנפקת אגרות חוב

ביוני 2002 נחשפה כלכלת ישראל במערומיה. הממשלה ניסתה להנפיק אגרות חוב – אך לא נמצאו קונים. רק חודשים לאחר מכן הודעה החשב הכללי באוצר, ניר גלעד, שהמצב היה חמור כל-כך. זאת על רקע האינתיפאדה, מבצע חומת מגן, הריבית הנמוכה מדי ושלל גורמים נוספים, שאילצו את ממשלת ישראל לרכוש, בחשאי מרובה, את אגרות החוב של עצמה, כדי למנוע זעזוע, שמשמעותו קריסה פיננסית בישראל.

העלאות הריבית

הטעות הקשה של הנגיד, ד"ר דוד קליין, בהפחתת הריבית הגדולה בחודש דצמבר 2001, אילצה אותו לבצע ביוני 2002, באופן חריג מאוד, שתי העלאות ריבית רצופות, בתוך שבועיים, של 1% ועוד 1.5%, וביולי העלאת הריבית בעוד 2% – ובסך הכול ב-4.5% בתוך חודש אחד בלבד. מאוחר יותר הודו בבנק ישראל, כי המדובר בטעות ובתיקונה, שכן סליין האמין שהממשלה תעמוד בחלקה בהסכם ותקצץ בתקציבה, אך היא לא עשתה כן במידה מספקת.

צמיחה נמוכה

שנת 2002 הייתה לישראל שנת הצמיחה הנמוכה ביותר בהשוואה למדינות המערב. ראש הממשלה אריאל שרון נזף בראשי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על שפרסמו כי שנה זו הייתה הגרועה מאז 1953.

ישראלים מעשירי העולם

ברשימת עשירי העולם ל-2003 נכללה בחודש מרס אותה שנה שרי אריסון במקום ה-158. במרחק רב אחריה: סמי וילי עופר ומוריס קאהן.

בניפין נתניהו - שר האוצר

ב-7 במרס 2003 מינה ראש הממשלה אריאל שרון לשר האוצר את בנימין נתניהו, מי שהיה בסוף שנות ה-90 ראש

ממשלת ישראל. כעבור שנתיים וחמישה חודשים התברר, שנתניהו היה משרי האוצר הפעילים ביותר. אין מי שיטען שאין הוא אחראי ליציאת המשק הישראלי מהמיתון הארוך והקשה בתולדותיו ולשורה של רפורמות שהונהגו בתקופתו: הרפורמות להורדת המסים, הרפורמה בשוק ההון, הפרטות חשובות (כמו של בנק

הפחתת הריבית

ביואר 2005 הפחית נגיד בנק ישראל את הריבית לשיעורה הנמוך ביותר בתולדות המדינה – 3.5% בלבד, וזו נותרה כך במשך תשעה חודשים ברציפות.

מ"ק גז טבעי בשנה. תוקף ההסכם: 15 שנה. שווי עסקת הענק: 2.5 מיליארד דולר.

התפטרות שר האוצר

ב-7 באוגוסט 2005 הפיל שר האוצר בנימין נתניהו פצצה, כשהודיע על התפטרותו על רקע תכנית ההתנתקות שגיבש ראש הממשלה אריאל שרון. שר האוצר, שהצליח במשך שנתיים וחמישה חודשים להוציא את ישראל מהמיתון, להציעה לצמיחה נאה של כ-4% ולהפחית את ממדי האבטלה מכ-11% לכ-9%, הודיע כי החליט להתמודד שוב על ראשות הממשלה.

אהוד אולמרט - פ"מ שר האוצר

כמחליף לנתניהו מונה בו ביום לכהונת ממלא-מקום שר האוצר אהוד אולמרט, מ"מ ראש הממשלה ושר התמ"ת.

המשפחות המשפיעות בכלכלה הישראלית

ב-21 באוגוסט 2005 פורסמה רשימת המשפחות המשפיעות ביותר בכלכלה הישראלית: אריסון, בורוביץ, שמואל דנקנר, נוחי דנקנר, המבורגר, ורטהיים, זיסאפל, לבייב, פדרמן, סבן, עופר, פישמן, שחר-קז, שטראוס, שמלצר ותשובה.

הפחתת המע"מ

ב-1 בספטמבר 2005 הופחת שיעור המע"מ בפעם ה-11 בתולדות המדינה, לשיעור של 16.5%.

התנתקות מעזה

ב-11 בספטמבר 2005 הסתיים תהליך ההתנתקות. עלותו למשק הישראלי - כ-8.5 מיליארד ש"ח. ישראל מקווה, שארה"ב תסייע במענק מיוחד בחלק מעלות ההתנתקות.

הפחתה נוספת של המע"מ

ב-10 באוקטובר 2005 הודיע מ"מ שר האוצר אהוד אולמרט, כי החליט להפחית את שיעור המע"מ פעם נוספת, מ-16.5% ל-16.0%, כבר בסוף השנה הנוכחית. זאת, במקום ב-1 בינואר 2007. הסיבה: ההכנסות הגבוהות ממיסים שעלו על התחזיות המוקדמות.

פרופ' סטנלי פישר - נגיד בנק ישראל

ב-1 במאי 2005 נכנס לתפקידו נגיד חדש בבנק ישראל - פרופ' סטנלי פישר. לראשונה התמנה לכהונה כלכלית רמה זו אזור שאינו ישראלי, שקיבל את תעודת הזהות שלו רק ביום המינוי. מדובר בכלכלן בעל שם עולמי, יהודי, תושב ארה"ב, שכיהן כאיש מספר שתיים בקרן המטבע הבינלאומית והוזכר אף כמועמד לכהן כנגיד הבנק המרכזי של ארה"ב. למינויו הביאו, במשותף, ראש הממשלה אריאל שרון ושר האוצר בנימין נתניהו.

רפורמה במיסים

ב-1 ביולי 2005 נכנסה לתוקפה עוד רפורמה במסים, ובמרכזה הפחתת מס החברות בהדרגה מ-34% ל-25%, והפחתת המס המרבי ליחידים מ-49% ל-44%, כל זאת עד לשנת 2010.

מניית רשת קלאבמרקט

ב-12 ביולי 2005 תדהמה במשק הישראלי: ראשי קונצרן קלאבמרקט גילו שנקלעו לחוב עתק של 1.37 מיליארד ש"ח והודיעו, כי אין באפשרותם להחזיר את החובות. בעקבות זאת הפסיקו רבים מהספקים להעביר סחורה לרשת. כעבור שבועות אחדים נמכרו 141 חנויות הרשת למתחרה הגדולה, שופרסל. רשת קלאבמרקט החזיקה ב-13 חנויות של גימבו, 22 תחת המותג קלאבמרקט, 60 חנויות של חצי קופה, 16 חנויות של זול פה ושלוש חנויות של אימפריה.

אישור רפורמת ועדת בכר

בסוף חודש יולי 2005 אושרה בכנסת רפורמת ועדת בכר, שמשמעותה רפורמה מרחיקת לכת בשוק ההון: הוצאת קופות הגמל וקרנות הנאמנות מהבנקים. הרפורמה עוררה ויכוחים ועימותים אין סופיים בצמרת הכלכלה הישראלית, אך אושרה בסופו של דבר, תוך ויתורים מסוימים של הרגע האחרון, לטובת הבנקים. כיו"ר הוועדה שימש מנכ"ל משרד האוצר, ד"ר יוסי בכר.

עסקת הגז עם מצרים

ב-31 ביולי 2005 אישרה הממשלה את ביצועה של עסקת הגז הגדולה עם מצרים. חברת החשמל תרכוש ממצרים 1.7 מיליארד